יט א מיי' פ"ו מהלכות מעשר הלכה א:

ר"ל יפטר כים

רב פפא אמר כיסן אלונין רמא ליה דתנן הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה, עשרה מעשר ראשון, תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דברי ר"מ, רבי יהודה ורבי יוסי ור"ש אוסרים. א"ל סיפא דמתני' באומר לא יפטר כים זה מן ההקדש:

הדרן עלך השליח שעשה שליחותו וסליקא לה מסכת מעילה

כיסן אלונין רמא ליה. ר"ל לר' יוחנן: דתנן הלוקח יין מבין הכותים. עד שלא הפריש יהא וכגון שהיה ברוך לו בערב שבת בין השמשות ולא יכול להפריש ולאכול: אומר שני לוגין. *תרומה גדולה שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה גדולה (א)ואחר כך עשרה א) ממה שהשיירתי (א) אלא מדוח מפריש עשרה למעשר ראשון והשיירין הנשארים מהם ומפריש מהן תשעה למעשר שני ב): ומיחל. ג)שיעור זה מיחל למעשר שני שיכול לחלל ושותה והשאר חולין ושותה ממנו לאלתר אלא שיכול שיותיר בכלי שיעור התרומה והמעשרות דקסבר יש ברירה: רבי יהודה ור' יוסי ורבי שמעון אוסרין. עד שיפרישו ממנו דקסברי אין ברירה ואכל סם ובום יש לומר שהוא תרומה ומעשר ואפילו מראשון והא דר' יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון קשיא לרבי עקיבא: דמודה שמוציא והולך עד האחרונה, ודי סיכי דבא אמר אין ברירה דהא תרלאון למאריך נמי, ג) שהא תרומה ומעשר בי הקדש נמי אבל תרומה ותרומה איכא למימר שהיה הקדש: אמר ליה סיפא דמתני'. דמודה רבי עקיבא מיירי באומר לא יפטר כים זה מן ההקדש: הדרן עלך השליח וסליקא לה מסכת מעילה

א) ולפ"כ ממה שהשייר מפלא מדוח מפריש עשר למעשר ראשון ומעשר שני מיחל שיעור זה על למעשר שני מיחל כו' ז"ק

כיסן אלונין רמא ליה. וס"ד דטעמא דמתני' משום ברירה ולא"ה שלא מפרש שום דבר ולכך פריך מלוגין דאפילו למ"ד יש ברירה מכל מקום דוקא משום שהיה שלא עתיד להפריש אבל במתמא לא ומתני' באומר לא *יפטור בכים וכו' והכא כשמפריש בלוגין ומהני מטעם ברירה לא מהני מטעם זה ויהיה אפילו למאן דלית ליה ברירה:

דתנן הלוקח יין מבין הכותים כו'. מרבי מאיר פריך למה ליה למימר שאני עתיד להפריש במו"ש כי לא אמר נמי מתפסה לה התרומה בלאחרונה כמו גבי כיסן שתרומה של הקדש בלאחרונה *וי"מ דפריך מרבי יוסי ורבי שמעון דאוסרין דלית להו ברירה וס"ל לימא דלאו ברירה ולא מסירא דמאן נימא כר' יוסי ור"ש היא:

הדרן עלך השליח שעשה שליחותו וסליקא לה מסכת מעילה

שני לוגין שאני עתיד להפריש כו' ז"ק

[ל"ל הוציא]

ב"ק סט: דמאי פ"ז מ"ד סוכה כג: יומא נה: עירובין לו. חולין יד. גיטין כה. וקף כג. [תוספתא דמאי פ"ז]

שיטה מקובצת

א) עושה אותן מאה שבשתייה עשרה: ב) שני הכשתייר בכלי כשיעור זה ומיחל למעשר שני: ג) נמי איכא למימר שהוא:

והפי' מסכם דפריך מר"י כו' ז"ק

◆

רבינו גרשום

התרומה והתרומה יהא הקדש ג הכהל שבהם הקדש. מטמא דאיכא גזול הא שניכן שיין הראשון שיצא הוי הקדש והשאר מדיר ר' עקיבא דהתרומה והתרומה הקדש אמר ליה סיפא באומר כו': כיסן אלונין רמא ליה. ריש לקיש לרבי יוחנן: דתנן הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה ועשרה מעשר ראשון ותשעה מעשר שני. כשמשייר בו בכלי כשיעור זה: ומיחל ושותה. כלומר השאר חולין וישתה ממנו לאלתר ויותר שהוא מניח בכלי שיעור התרומות והמעשרות: דברי ר' מאיר. דקסבר יש ברירה: רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין. דקסברי תרומה לאלתר והוא התרומה והמעשר הוא דר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון קשיא לר' עקיבא דתורה שמוציאה והולך עד האחרונה: א"ל סיפא דמתני'. דמודה ר' עקיבא מיירי באומר לא יפטור כים זה מן ההקדש:

הדרן עלך השליח חסלת מסכת מעילה

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה לאמר שני וכו' ממה שהשייר עשר מדוח מפריש מן ק' למעשר ראשון וכו' למעשר שני וכהנו הס"ד ור"ל ר"ל לא שיפרש כידים רק בכמו שיקרא שם שלו:

מסכת קינין עם פירוש ותוספות

חטאת העוף נעשית למטה, וחטאת בהמה למעלה, עולת העוף נעשית למעלה, ועולת בהמה למטה, ואם שינה בזה ובזה פסול: סדר קינין כך הוא: החובה אחד חטאת ואחד עולה, בנדרים ובנדבות כולן עולות *)איזהו נדר האומר הרי עלי עולה ואיזו נדבה האומר הרי זו עולה, מה בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים מתו או נגנבו חייב באחריותן נדבות מתו או נגנבו אין חייב באחריותן:

*) ר"ה ו. מגילה ח. [חולין קלט.]

חטאת העוף נעשית למטה. כדדרש פ' קדשי קדשים (זבחים דף סד:) והנשאר בדם ימצה אל יסוד א) (קיר) המזבח (ויקרא ה) שהשירים שלו מתמצין ליסוד והוא קיר התחתון למטה מחוט הסיקרא: וחטאת בהמה למעלה. בגופה של קרן ארבע מתנות על ארבע קרנות כדדרש בפ"ק דזבחים (דף י:): עולת העוף למעלה. כדדרש בפרק קדשי קדשים (שם דף סה.) מולק והקטיר ומצה דמו מה הקטרה בראש המזבח אף מליקה ב) בראשו של מזבח: ועולת בהמה למטה. שנאמר בה יסוד וסימנך (א) ע"ע ע"ס עולת עוף למעלה חטאת למטה ובבהמה איפכא: ואם שינה בזה ובזה פסול. אם עשה מעשה חטאת העוף למעלה פסול דוקא הזאה פסולה למעלה אבל המליקה למעלה כשרה כדתנן פרק קדשי קדשים (שם דף סג:) מליקה בכל מקום במזבח כשירה ובמיצוי פלוגתא ג) במעילה פרק חטאת העוף (דף ח:) דאיכא למ"ד דלא מעכב ועולת העוף לית בה הזאה רק מיצוי ד) ואם עשאה למטה פסולה: סדר קינין כך הוא החובה אחד חטאת ואחד עולה. ה) כגון זב וזבה וטומאת מקדש וקדשיו ושמיעת קול וביטוי שפתים ויולדת דכולם מביאין קן בדלות אחד חטאת ואחד עולה אבל זב וזבה ו) מביאה קן אפילו עשירה: ונדרים ונדבות כולן עולות. האומר הרי עלי קן מביא שתי פרידין וכן עולת קן קרוי ב' תורים או שני בני יונה פרידה קרוי יונה אחת או תור אחד ואם ירצה להתנדב אחת ולהביא אחת ז) והיא עולה כדאמריק פ' קדשי קדשים (זבחים דף סה.) והקריבו אפילו פרידה אחת יביא: *)חטאת שנתערבה בעולה ועולה שנתערבה בחטאת אפילו אחד ברבוא ימותו כולם. דבכל אחת איכא לספוקי שמא עולה ופסולה למטה או שמא חטאת ופסולה למעלה: חטאת שנתערבה בחובה אין כשר אלא מנין חטאות שבחובה. חובה קרי קן שלם של יולדת (אחת) או של זבה והוא אחד חטאת ואחד עולה ולכך נקט חובה לאפוקי נדבה שכולם עולות ואם פרידה המפורשת לחטאת מעורבת עם שני קינין של חובה שהן סתומין ועתה חמש פרידין מעורבין יחד לא יוכל לעשות אלא שני חטאות שזהו מנין הכשר בשתי קינין של חובה דלא עביד שלשה חטאות שמא מן שני קינין עבד לגו ולא מן המעורב בהן ומשני קינין אין יכול לעשות רק שני חטאות ולא מצי עביד אפילו אחת עולה שמא יקח החטאת המעורבת:

*) עיין לעי"ל

חטאת העוף נעשית למטה. כך דריש פ' קדשי קדשים (זבחים דף סד:) והנשאר בדם ימצה אל יסוד ח) (קיר) המזבח שהשירים שלו מתמצין ליסוד והוא קיר התחתון: למטה. למטה מחוט הסיקרא דכיון דאיכא למעלה דכתיב יסוד יהיה למטה (למטה) מחוט הסיקרא שאין במזבח כי אם שני מקומות למעלה מחוט ולמטה ט) בחטאת בהמה למעלה בגופה של קרן ארבע מתנות על ארבע קרנות כדדרש פרק קמא דזבחים (דף י:): עולת העוף י) *למטה. כדדריש פרק קדשי קדשים (שם דף סה.) ומלק והקטיר ונמצה דמו מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח וכן דריש אף מיצוי בראשו של מזבח ואם תאמר מאי מייתי מהקטרה שאני הקטרה שאינה מעכבת ואין ללמוד מליקה מהקטרה שמליקה מעכבת וא"כ מאי קאמר לאחר כך שאם שינה בזה ובזה פסול וי"ל דילפינן הכי כמו גבי הקטרה ששינה המקום הרי הוא כמו שלא הקטיר כך מליקה כששינה מקום הוי כמו שלא מלקו ואם לא מלקו פסול: *)**חטאת** שנתערבה בעולה ועולה שנתערבה בחטאת כולם ימותו. אפילו אחד בריבוא ופריך פרק התערובת (שם דף פ:) וליבטלו ברובא ומשני לה ופריך ככבשינהו כי היכי דלידון ומשני ליה ולשם יש להאריך ולא שייכא הכא:

*) עיין לעי"ל

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פ"ז מהלכות מעה"ק הלכה ו:
ב ב מיי' שם פ"ה הל' ז:
ג ג מיי' שם פ"ז הל' כ:
ד ד מיי' שם פ"ה הל' ה:
ה ה מיי' פ"ב מהלכות פסולי המוקדשין הל' י:
ו ו מיי' פ"י מהלכות שגגות הלכה ג:
ז ז מיי' פי"ד מהלכות מעה"ק הלכה ד:
ח ח מיי' שם הלכה ה ופ"א שם הלכה ז:

נושא מש"א
מיקומם
של חטאות
ועולות (ע"ג
המזבח)
בהמות ועופות
חובות
נדרים
ונדבות
מה הם
מורכבים

◆

פי' לרבינו זרחיה הלוי ב"ר יצחק (הרז"ה) ז"ל *)

מ"א חטאת העוף. פי' החכם צריכה שתהא מליקתה במזבח כדי שתהא קרובה למקו' הזאתה ומצוי דמה שלא יתפזר דם הנפש קשיא לן עולה הא דאמרינן התם [מליקה] בכל מקום [במזבח] היתה כשרה אלא שזה היה מקומה להזאתה ואם איתא ליתא בכל מקום היתה כשרה למליקתה דיעבד אלא לכתחילה זה היה מקומה כדי שלא יתפזר דם הנפש אלא לאו שמע מינה דמליקתה אין קביעות מקום כלל ואפי' לכתחילה ולפזור דם הנפש לא חיישינן ואין קביעות מקום אלא להזאתה בלבד הם היא שהוקשה לגשת מנחה ששתיהן פשנות מזבח אבל למליקת

פירוש לרבינו אברהם ב"ד דוד (הראב"ד) ז"ל *)

מ"א חטאת העוף נעשית למטה וחטאת בהמה למעלה. פי' חטאת העוף הזאתה למטה מן המקרא כדדרשינן בזבחים פרק קדשי קדשים והזה מדם החטאת על קיר המזבח והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח ימצה משמע מאליו מדלא כתיב ימציא ואיזהו קיר שהשירים שלו מתמצין מאליהם ליסוד הוי אומר זה קיר התחתון פי' למטה מהסיקרא והיא נעשית על קרן מערבית דרומית כדילפינן טעמא התם בההוא פירקא לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה חטאת היא מנחה היא וקריה רחמנא חטאת כלומר חטאת העוף שהיא הבאה תחתיה לומר לך חטאת העוף כמנחה מה מנחה בקרן מערבית דרומית להגשתה אף חטאת העוף בקרן מערבית דרומית ותגשת בחטאת העוף ליכא הכי איתקש להזאתה איתקש. ומנחה גופה מנא לן כדתניא בתורת כהנים זאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן לפני ה' יכול במערב ת"ל אל פני המזבח [אי אל פני המזבח יכול] בדרום פי' שהכבש היה בדרום ומקום עלייתו הוא הפנים שלו שכל פנותיו דרך שם ת"ל לפני ה' הא כיצד מגישה בקרן מערבית דרומית והיו אבל מליקתה בכ"מ במזבח כדי שתהא קרובה למקום הזאתה ומצוי דמה שלא יתפזר דם

שיטה מקובצת

א) יסוד המזבח קיר: ב) מליקה ומיצוי בראשו: ג) פלוגתא בזבחים ובמעילה פ' חטאת העוף של תנאים ואמוראים: ד) מיצוי ומליקה ואם: ה) עולה דח' חובות הן כגון טומאת מקדש: ו) חבה תדיר מביא מביאין קן אפילו עשירים ומה"ד בנדרים ובנדבות כו': ז) אחת היא עולה אות ו' נמחק: ח) יסוד קיר שהשירים תיבת מזבח ל"ש: ט) ולמטה מחוט וחטאת בהמה אות ב' נמחק: י) העוף נעשית למעלה כדדריש:

פירוש הרא"ש

א **חטאת** העוף נעשית למטה. פי' למטה מחוט הסיקרא שהיה באמצע של גובה המזבח דכתיב וגבהה הרשת עד חצי המזבח. ודרשו חכמים [זבחים נג. ע"א] שהחוט נתנה (חציו) [מחולק] בין דמים העליונים לדמים התחתונים שדמים העליונים מחצי המזבח ולמעלה ודמים התחתונים מחציו ולמטה. ובחטאת העוף כתיב והזה מדם החטאת על קיר המזבח והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח ודריש בזבחים פ' קדשי קדשים [דף סד:] איזהו קיר שהשירים שלו מתמצין ליסוד הוי אומר זה קיר התחתון ופריך התם ומעביד מעילאה וכדר מעביד מתתאה כלומר לא כתיב יסוד אלא במיצוי שירים וא"כ מעביד הזאה למעלה וא"כ ירד למטה וימצה השירים *) (כו') [כולן] כמעשה חטאת בהמה. ומשני מי כתיב יזה יזה כתיב כלומר מי הוה כתיב ימצה או הוה משמע דקאי אשירים דוקא והוה מפרשינן ליה כדקאמרת לאחר שהזה למעלה ירד למטה וימצה אבל השתא דכתיב יזה משמע דקאי נמי אהזאה והכא פירושא דקרא והזה מדם החטאת על קיר המזבח במקום שהנשאר בדם ימצה ממילא אל יסוד המזבח והיינו קיר התחתון: וחטאת בהמה למעלה. דכתיב בה קרנות המזבח: עולת העוף למעלה. דריש לה בפרק קדשי קדשים [דף סה.] מדכתיב ומלק את ראשו והקטיר מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו ומיצוי נמי דריש מדכתיב והקטיר ונמצה דמו וכי ס"ד לאחר שהקטיר הוא ממצה אלא לומר לך מה הקטרה בראש המזבח אף המיצוי בראש המזבח ופליגי התם מאי איכא מאן דאמר דדוקא בקרן מזבית אבל מקום ההקטרה דעל המזבח בכולו מקום ההקטרה אי הכי לומר דהא כתיב ונמצה דמו על קיר המזבח הילכך בעי' קיר הסמוך למקום הקטרה והיינו הקרן. ואיכא מ"ד אם עשה למטה מרגלים אפילו אמה אחת כשירה כי על הסובב הוא עומד ועדיין יש לגמה מרגלים אמה א' עד חצי המזבח וסבר כולי תנא עושה מערכה ע"ג סובב ומקרי שפיר מקום הקטרה: ועולת בהמה למטה. דכתיב (אל) [על] יסוד מזבח העולה אלמא דדם עולה למטה במקום שיש יסוד ואמריק נמי בפ"ק דזבחים [דף י:] שכן המחמאה אותה אותם דמים למעלה ואין דמם של אחר למטה: ואם שינה בזה ובזה פסול. בחטאת העוף קאי אהזאה דוקא דבמליקה אמריק פ' קדשי קדשים [דף סג:] מליקה בכל מקום במזבח כשירה וכן במיצוי קאמר התם מיצוי דמו בכ"מ כשירה שאם שינה ולא מיצה כשירה וכשולת העוף במליקה ובמיצוי אין בה הזאה והא דשינוי מקום דמים פסול דריש ליה במ"כ [פרשה ט פי"ג] מהאי קרא ואם האכל יאכל מבשר זבח השלמים ביום השלישי לא ירצה אין לי אלא שמחשב בזמן לפסול ותוך למקומו מנין שמחשב בלילה [כו'] עד והניתנין למטה שנתנן למטה ת"ל לא יחשב לו: כך הוא החובה. פי' כגון זב וזבה ומצורע ויולדת וטומאת מקדש וקדשיו ושמיעת קול וביטוי שפתים בדלות כולן מביאין ב' תורים או ב' בני יונה אחד לעולה [ואחד לחטאת] וכן מתפרשות בלקיחתן בעלים זה לעולה וזה לחטאת ואם שייך הכהן לעושה שקרבה חטאת עשה עולה ועולה עשה חטאת פסולין ודריש לה מקרא ביומא [דף מא.] דכתיב גבי יולדת ולקחה ב' תורים א' לעולה וא' לחטאת כלומר בשעת לקיחתן נקבעין איזה עולה ואיזה חטאת ואם לא קבעו להם הבעלים שם בשעת לקיחה אפילו קבעו להם שם אח"כ לא הוה קביעות דאין מתפרשין אלא בעשיית כהן דכתיב גבי זב ועשה אותם הכהן א' חטאת וא' עולה: בנדרים ונדבות כולן עולות. אם אמר הרי עלי קן מביא ב' תורים או ב' בני יונה ושניהן עולות ואם התנדב פרידה א' מביא א' דדרשינן פ' קדשי קדשים [דף סה.] והקריבו אפילו פרידה א' יביא ולפי שהנדר והשלמים לא שייך נדבה שוף לנודה ושלמים לא שהנדב כדרך שמתנדבים ולא אמר כלום כ"ש לחטאת דאין חטאת בא נדבה: איזהו נדר האומר הרי עלי. מקרא נדר דכתיב ומוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת וכתיב לאסר אסר על נפשו: ונדבה האומר הרי זו. דכתיב בתרומת המשכן אשר ידבנו לבו וכתיב אלא התרומה וכתיב[כל מדיב לב] הביאו חח ונזם. אלמא נדבה כלי זה שלא היה מחוסר הפרשה: שהנדרים חייבין באחריותן. מפרש טעמא כגיה ר' שמעון אומר ונרצה לו לכפר עליו את שעליו מחייב באחריותו דלא מיכפר עד שיכפר ומאי הכא [illegible]

*) כגי' בס"י ליסוד כמעשה

הגהות הב"ח (א) ד"ה ועולת בהמה וכו' וסימנך ע"ע ע"ס. נ"ב ר"ל עולה למעלה וחטאת למטה וכל זה בעוף:

*) וזאת השירה כתב הראב"ד ז"ל קודם התחלת פירושו.

לאל גומר מלאכות עד אשר לא .
אני מפיל תחנותי לפניו .
בקנין גוף הלכות התלויות .
אשר הלכו ועברו הזמנים .
ואף כי רש ודל ודך ונקלה .
אשר כי רחמי אל הגדולים .
יסובוני חסדיו העצומים .
אשר אביהם בנו דוד קראו .
שלשה הפרקים החזקים .

קראנו ותהיינה בראות (בריאות) :
להאיר את שתי עיני במראות :
ופתרונם כמו במות פלאות :
ולא ידע אנוש בם לפלאות :
בקן סתום וגוזלות להלאות :
איחל עד אשר כתב מבאות :
היות מופת לדורות וגם אות :
אלהיו לחשב מחשב למלאות :
בדיניהם ופשריהם להראות :

*) וזאת השירה כתב הרז"ה ז"ל קודם התחלת פירושו.

תהלה כל רעיון . וראשית כל רשיון . ברוך ה' מציון .
אשר לו בשחק עוז ותביון . ולו אין ערך ודמיון .
בחסדו יחזיק ימיני מרפיון . ויצילני מכל חם ושגיון . כי יעמיד לימין אביון
גם ברבות יעשה מורה צדק בנקיון . וברוך אברם לאל עליון .
מאיר עינינו בראיון . במשנת קני התור והיון .
יזכה ליום ישועה ועת פדיון . בבוא גואל בגיא חזיון . בלבוש צדקה כשריון
אבן מה שקשה עלינו בהגיוננו אנחנו משיבין לפניו ואל ישר בעיניו להסתיר
פניו ולאטום אזניו ולשמוע דברי תלמידיו ובניו ואשרי תלמיד שלו מורה אד
וכן מדת התורה באהבת חסד ונתיבות שלום וסוף מלחמותיה אהבה ושלום